Authors: Γ. Παπαδάτος, Μιχάλης. Κ. Κωβαίος

Title: Αριστείδης Πάλλας

Abstract: Το άρθρο αναφέρεται στη ζωή και το έργο του Έλληνα Μαθηματικού Αριστείδη Πάλλα.

Creator: HDML

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΛΛΑΣ

Ὕστερα ἀπό μισό σχεδόν αἰώνα σκληρή, ἐντατική, ἀδιάκοπη καί τόσο ἀποδοτική ἐργασία, ἀναπαύτηκε ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Ἀριστείδη Πάλλα.

Ἔφτασε στό ἀνώτατο φράγμα τῆς ἀκολουθίας, πού λέγεται ζωή τοῦ ἀνθρώπου, τό ἀξεπέραστο φράγμα, πού εἶναι τό μόνο πραγματικό περιστατικό στόν κόσμο, τό θάνατο. Ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται καί ἐπέρχεται. Μένει ὅμως τό ὄνομά του πού καταξιώνει τή ζωή του. Καί τό ὄνομα τοῦ Ἀριστείδη Πάλλα θά μείνει γιά πάντα στή μνήμη ὅσων τόν γνώρισαν. Ὁ Ἀ. Πάλλας ἔκαμε λαμπρότατες σπουδές πού μποροῦσαν ἀπό πολύ νωρίς νά τοῦ ἐξασφαλίσουν ἄνετα Ἀκαδημαϊκή σταδιοδρομία. Προτίμησε ὅμως τή σκληρή βιοπάλη, πιεζόμενος ἴσως ἀπό οἰκογενειακές ἀνάγκες. Στόν ἐπαγγελματικό τομέα πού διάλεξε, τόν φροντιστηριακό, διέπρεψε μέ τήν προσωπικότητά του καί τήν ἀκατάβλητη ἐργατικότητά του.

Εἶναι ἐκπληκτικό, πῶς μπόρεσε, μέσα στή σκληρότατη ἐπαγγελματική ἀπασχόληση, νά ἀφήσει ἕνα τεράστιο συγγραφικό ἔργο, πολύτιμο σέ σπουδαστές καί καθηγητές, ἄρτιο γιά τήν ἐποχή του.

Ἡ μεγάλη του, ὅμως, ἀγάπη ὑπῆρξε ἡ Ἑλληνική Μαθηματική Ἑταιρεία, στήν προκοπή τῆς ὁποίας, ἐπιδόθηκε μέ πάθος. Μέλος τοῦ Δ.Σ. ἐπί 40 περίπου χρόνια ἄφησε τή σφραγίδα τῆς προσωπικότητάς του. Ἀρκεῖ νά διαβάσει κανείς τά πρακτικά τοῦ Δ.Σ., ὅταν πρωτοέγινε μέλος του, γιά νά διακρίνει τόν ἄνθρωπο πού ξέρει νά ὑπερασπίζεται τίς ἀπόψεις του. Μέ συνεργάτες τόν Σακελλαρίου, τόν Μιχαλόπουλο, τόν Πασσᾶ, τόν Μαζαράκη καί τόσους ἄλλους ἐκλεκτούς συναδέλφους, βάλθηκε νά στεγάσει τήν Ἑταιρεία καί τό πέτυχε μέ τόν καλύτερο τρόπο. Τό ἀποδεικνύει τό ἰδιόκτητο ἀκίνητο τῆς Ἑταιρείας μέσα στό κέντρο τῆς Ἀθήνας. Μά καί ἡ ἐπέκταση τοῦ ἀκίνητου, πού τά τελευταῖα χρόνια ἔγινε, εἶναι ἀποκλειστικό ἐπίτευγμα τοῦ Πάλλα. Κοντά σ'αὐτό, ὁ θεσμός τοῦ Πανελλήνιου διαγωνισμοῦ, τά Πανελλήνια Συνέδρια,

ἡ ἔκδοση τῆς Ἱστορίας τοῦ Loria, τό συνέδριο γιά τόν Καραθεοδωρῆ, γιά νά σταθῶ στά σπουδαῖα αὐτά, εἶναι σέ μεγάλο βαθμό πρωτοβουλίες τοῦ Πάλλα. Ἀφήνω τήν τεράστια συμβολή του στήν συνεχῆ ἔκδοση τοῦ "ΕΥΚΛΕΙΔΗ".

Ὁ Ἀριστείδης Πάλλας διακρίνονταν γιά τό θάρρος τῆς γνώμης του σέ κάθε κατεύθυνση, καί πολεμοῦσε γενναῖα γιά τήν ἐπικράτησή της. Ὅλοι θυμόμαστε τόν ἀγώνα γιά τά λαθεμένα θέματα τοῦ Πολυτεχνείου πού πῆρε μεγαλύτερες ἀπό ὅσο ἔπρεπε διαστάσεις ἀπό τήν ἔλλειψη ψυχραιμίας καί ἀπό τά δύο μέρη.

Καί ποιός δέ θυμᾶται τόν ἀγώνα του γιά τή ματαίωση τοῦ διορισμοῦ ἑνός μηχανικοῦ σέ ἕδρα Μαθηματικῶν στό Πολυτεχνεῖο στίς ἀρχές τῆς δικτατορίας.

Γιά τό συμφέρον τῆς Ἑταιρείας ἦταν διατεθειμένος νά κάμει τό πᾶν. Δέ φοβήθηκε μήπως ἐκτεθεῖ γιατί ἡ Πολιτεία του ἦταν καθαρή. Γιά λογαριασμό του δέ ζήτησε ποτέ καί ἀπό κανένα τίποτε.

Ὁ Ἀριστείδης Πάλλας ἔζησε ἀγωνιζόμενος.

"Τόν δρόμον τετέλεκε, τήν πίστιν τετήρηκε· ἀπόκειται αὐτῷ ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος".

Ἡ Ἑλληνική Μαθηματική Ἑταιρεία τιμώντας τόν Πάλλα ἐκπληρώνει ἱερό της καθῆκον.

Τῆς ἀξίζει κάθε ἔπαινος.

Γιάννης Παπαδάτος
Ἐπ.Γεν.Ἐπιθ/τής Μαθηματικῶν

Ἀθήνα 13/11/81

Ὁ Ἀριστείδης Πάλλας καὶ ἡ ἱστορία μιᾶς Ἱστορίας

τοῦ Μιχ. Κ. Κωβαίου

Ἡ μαθηματική οἰκογένεια τῆς πατρίδας μας ἔχασε πρόσφατα ἕνα σπάνιο ἐργάτη τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης. Δέν ὑστερεῖ,φυσικά, ὁ τόπος μας σέ πολλούς καί ἄξιους συνεχιστές τῆς ἑνδοξης παράδοσης πού ἔχει πίσω του, ἀναφορικά μέ τήν εὐγενέστερη καί κατ'ἐξοχήν ἐπιστήμη τοῦ πνεύματος.Ἀλλά στόν Ἀριστείδη Πάλλα συντρέχουν εἰδικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα,πού ἀξίζει νά ἐξαρθοῦν ἰδιαίτερα, γιά ν'ἀξιολογηθεῖ ὅσο πρέπει ἡ προσωπικότητά του καί τό μέγεθος τῆς προσφορᾶς του στήν καλλιέργεια τοῦ ἀμάραντου δένδρου, πού φύτεψαν καί μᾶς ἄφησαν κληρονομιά οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι.

Ἀπό φοιτητής κατέχεται ἀπό ἕνα ἀσίγαστο πάθος γιά τήν ἐπιστήμη του, πού τόν κάνει νά ξεχωρίζει ἀπό τούς συμφοιτητές του, σάν δάσκαλος πρός μαθητές. Δέν τοῦ ἀρκεῖ αὐτό πού ἔμαθε· θέλει νά τό μεταπλάσσει μέ δικό του τρόπο καί νά τό διδάξει καί στούς ἄλλου. Γράφει σημειώσεις, ταξινομεῖ, σχολιάζει, κάνει παρατηρήσεις εὐστοχες, συγγράφει "διδακτικές φυλλάδες", πού βοηθοῦν τούς συμφοιτητές του καί προμηνύουν τόν συγγραφικό χείμαρρο πού θ'ἀκολουθήσει.

Ὁ καθηγητής του Νεῖλος Σακελλαρίου μένει ἐμβρόντητος ἀπό τόν πληθωρικό μαθητή του καί τόν κάνει βοηθό τῆς ἕδρας του .

Χωρίς δισταγμό τοῦ ἀναθέτει τή διδασκαλία φροντιστηριακῶν ἀσκήσεων καί ἀργότερα, ὅταν πιά ὁ Πάλλας εἶναι διπλωματοῦχος , μεγάλο μέρος τῶν φροντίδων τῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρείας (Ε.Μ.Ε.) Τοῦ ἔχει ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη καί δέχεται μέ κατανόηση τίς γνῶμες του, τίς ἀντιρρήσεις καί τίς κριτικές του. Τοῦ ἀρέσει πολύ τό θάρρος μέ τό ὁποῖο διατυπώνει τίς γνῶμες του καί χαμογελάει μέ ἀγαθότητα, ὅταν κάποτε ὁ νεοσσός ἐκεῖνος τῆς ἐπιστήμης τόλμησε νά κατακρίνει τό Διοικητικό Συμβούλιο τῆς Ε.Μ.Ε. -μέ πρόεδρο τόν Νεῖλο Σακελλαρίου- μέ τά πιό σκληρά λόγια:

- Λυποῦμαι, κύριοι, εἶπεν ὁ Πάλλας ἀποτεινόμενος στή Συνέλευση, ἀλλά εἶμαι ὑποχρεωμένος νά κάμω τή διαπίστωση, ὅτι τό Διοικητικό Συμβούλιο τῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρείας πάσχει ἀπό ἀρτηριοσκλήρωση!...

Καί ὁ σκληροτράχηλος Σακελλαρίου βρῆκε ἐπί τέλους στό πρόσωπο τοῦ ἀσυμβίβαστου Πάλλα τόν ἄνθρωπο, πού τοῦ χρειαζόταν γιά τή Γενική Γραμματεία τῆς Ἑταιρείας.

- Καλύτερο δέ θά βροῦμε· ὄχι γιατί δέν ἔχομε τό κουράγιο νά ψάξουμε, ἀλλά γιατί δέν ὑπάρχει καλύτερος. Θέλομε ἄνθρωπο μέ ἀνεξαρτησία γνώμης, θάρρος καί ὁρμή γιά ἐργασία, πού διαθέτει πληθωρικά ὁ Πάλλας.

Μ'αὐτά τά λόγια τόν ἐπέβαλε στό Συμβούλιο τῆς Ε.Μ.Ε.Καί ὁ Πάλλας ἐδικαίωσε τή γνώμη τοῦ καθηγητοῦ του μέ μιά πρωτοφανῆ δραστηριότητα, ἀκατάβλητη θέληση στίς δυσκολίες, ἀνυποχώρητη ἐπιδίωξη τῶν στόχων του.

Μέ τήν ἐπιμονή του, σχηματίζεται ἀπό εἰσφορές τό χρηματικό ποσό πού ἀπαιτεῖται γιά τήν ἀγορά ἰδιοκτήτων γραφείων στό κεντρικώτερο σημεῖο τῆς Ἀθήνας καί μέ γενναί συμπληρωματική δωρεά τοῦ Νείλου Σακελλαρίου ἀγοράζεται ἕνα ἀκόμη προκείμενο δωμάτιο καί σχηματίζεται ἔτσι ὁ εὐρύτερος χῶρος πού θά ἐπιτρέψει στήν Ἑταιρεία νά ἐργασθεῖ ἄνετα γιά τήν ἐπιτυχία τῶν πολιτιστικῶν της σκοπῶν.

Ὀργανώνει ἐκεῖ διαλέξεις, ἀνακοινώσεις, σεμινάρια καί συνέδρια, μέ συμμετοχή Ἑλλήνων καί ξένων ἐπιστημόνων, τῶν ὁποίων οἱ ἐργασίες καί τά πρακτικά δημοσιεύονται εἰς εἰδικά

τεύχη, ἀνεξάρτητα τοῦ ἐπίσημου "Δελτίου" τῆς Ἑταιρείας.

Δημιουργεῖ τό Σχολικό περιοδικό "Εὐκλείδης", πού ἀπεδείχθη τόσο χρήσιμο στή σπουδάζουσα νεολαία καί συγχρόνως πηγή σοβαρῶν πόρων γιά τήν Ἑταιρεία. Ἀναμορφώνει τό ἐπίσημο ἐπιστημονικό "Δελτίον" πού ἀνταλλάσσεται μέ τά ἀνάλογα ἐπιστημονικά περιοδικά ξένων ἑταιρειῶν. Καθιερώνει ἐκδρομές καί συμπόσια μέ ἄθρόα συμμετοχή μελῶν καί φίλων τῆς Ε.Μ.Ε., κατά τά ὁποῖα γίνεται ἀνασκόπησις τῆς δράσεως της, γιά τήν προαγωγή τῶν μαθηματικῶν σπουδῶν στή χώρα μας. Δημιουργεῖ πλούσια βιβλιοθήκη μέ βιβλία χρήσιμα στούς σπουδαστές ἤ πτυχιούχους πού κάνουν διδακτορικές διατριβές ἤ ἄλλες ἐπιστημονικές μελέτες.

Ἐμπνέεται τέλος τόν ἐτήσιο Πανελλήνιο Διαγωνισμό τῶν τελειοφοίτων τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης, πού ἔχει καθιερωθεῖ πιά σάν μόνιμος θεσμός, μέ ἀποκλειστικό σκοπό τήν ἀνακάλυψη καί προώθηση τῶν μαθηματικῶν ταλέντων στή χώρα μας. Καταρτίζει ὁ ἴδιος τόν Κανονισμό καί ἀναλαμβάνει ὅλο τό βάρος τῆς ὀργάνωσης καί τῆς ἐξεύρεσης ἀθλοθετῶν γιά τή βράβευση τῶν ἀριστευσάντων μαθητῶν μέ γενναῖα χρηματικά ποσά καί τήν ὑποστήριξή των μέ ὑποτροφίες, γιά σπουδές στίς Μαθηματικές Σχολές τῶν Πανεπιστημίων.

Παράλληλα ἱδρύει, μέ τήν ἐπωνυμία του, Πρότυπο Φροντιστήριο, ὅπου φοίτησαν γενεές φοιτητῶν καί ὑποψηφίων ἀνωτάτων σχολῶν, πού ἀναφέρουν τό ὄνομα τοῦ Πάλλα μ' εὐγνωμοσύνη σάν ἐμπνευσμένο, εὐσυνείδητο καί δεξιοτέχνη δάσκαλο. Ἀγαποῦσε καί ἀσκοῦσε τή διδασκαλία, ὄχι ἀπό τήν ἐπιθυμία τοῦ πλουτισμοῦ, ἀλλ' ἀπό καθαρή ἐσωτερική ἀνάγκη. Μπροστά στόν μαυροπίνακα ἔδινε τόν καλύτερο ἑαυτό του, καλλιεργῶντας στούς μαθητές του πνεῦμα ἐρευνητικό, μεθοδικό καί κριτικό. Καί εἶναι ἀναρίθμητοι ὅσοι, μέ τά φῶτα του, ἔκαμαν λαμπρή σταδιοδρομία καί ἐὐδοκίμησαν σέ διάφορους κλάδους τῶν θεωρητικῶν καί ἐφαρμοσμένων ἐπιστημῶν.

Ἐν τῷ μεταξύ συγγράφει συνεχῶς. Διαπιστώνει σοβαρές ἐλλείψεις στήν Ἑλληνική βιβλιογραφία καί θέλει μέ κάθε τρόπο νά καλύψει τά κενά, ἐπενδύοντας σέ συγγράμματα τήν τεράστια διδακτική του πεῖρα. Ὀγκωδέστατα διδακτικά βιβλία περνοῦν στά

χέρια χιλιάδων σπουδαστῶν τῆς Μέσης καί Ἀνωτάτης Παιδείας. Κλασσικά βιβλία τοῦ εἴδους, ὅπως: Μεγάλη Ἄλγεβρα (2 τόμοι), Μεγάλη Γεωμετρία (2 τόμοι), Μεγάλη Τριγωνομετρίας, Ἀναλυτική Γεωμετρία, Ἀνωτέρα Ἀνάλυση κ.λ.π. κ.λ.π., γίνονται ἀνάρπαστα καί γνωρίζουν ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις.

Καί μεταξύ αὐτῶν καί ἕνα μέ τόν περιέργο τίτλο:"Ἡ μαύρη βίβλος τοῦ Πολυτεχνείου". Βιβλιο μαχητικό, πού μόνο ἄνθρωπος μέ τό ἀπαράμιλλο θάρρος καί τήν ἀδέκαστη συνείδηση τοῦ Πάλλα μποροῦσε νά γράψει γιά νά καυτηριάσει καθηγητές πού, ἀπό ἀμέλεια ἀσύγγνωστη, ἔδωσαν λανθασμένα, ἐλλιπῆ ἤ παραπλανητικά ζητήματα στίς εἰσιτήριες ἐξετάσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, μέ ἀποτέλεσμα νά βασανίζονται καί ν' ἀποτυγχάνουν ἄδδοι νέοι, πού ἔδωσαν πίστη στήν ἐντιμότητα καί εὐσυνειδησία τῶν ὀργάνων τῆς πολιτείας.

Συνεχῶς παρενοχλεῖ τό Ὑπουργεῖο Παιδείας μέ παρατηρήσεις καί προτάσεις τῆς Ε.Μ.Ε., γιά τήν ἀνάγκη ἀναμόρφωσης καί ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν Πργραμμάτων στή Μέση Ἐκπαίδευση καί πρό πάντων γιά τήν ἀνάγκη καλύτερης πανεπιστημιακῆς κατάρτισης τῶν καθηγητῶν καί μετεκπαιδευσής των στά σύγχρονα μέσα καί συστήματα διδασκαλίας.

Ἐξ ἄλλου ἀπό τή θέση του, σάν τακτικός καθηγητής στή Σχολή Ναυτικῶν Δοκίμων, ἔδωσε τόν καλύτερο ἑαυτό του γιά τήν ἀνύψωση τοῦ Ἱδρύματος στό ἐπίζηλο σημεῖο πού βρίσκεται σήμερα, ὥστε ν'ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα Ἀνωτάτης Σχολῆς καί ἀντικείμενο ὑπερηφάνεια γιά τούς λειτουργούς της.Ὁ Πάλλας ἐδίδασκε τήν μαθηματικήν Ἀνάλυση μέ βάθος καί πλάτος, πού θά ζήλευαν οἱ φοιτητές τῆς Φυσικομαθητικῆς Σχολῆς. Καί τό περίεργο εἶναι ὅτι οἱ μαθητές ἔδειχναν ἰδιαίτερη συμπάθεια στό μάθημα καί φανερή ἀγάπη στόν δεξιοτέχνη καθηγητή. πού εἶχε τήν ἱκανότητα νά καταστήσει εὔπεπτο ἕνα ἀπό τά πιό δύσκολα μαθήματα, πού ἔχει ἀντικείμενο μιάν ἀπό τίς πιό δύσπεπτες ἔννοιες, ὅπως εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ Ἀπείρου.

Κάποτε ἕνα ἀπόγεμα, μέ τή λήξη τῶν μαθημάτων τῆς χρονιᾶς, παρουσιάσθηκε στόν περίβολο τῆς Σχολῆς ἕνα παράξενο καί πρωτοφανές θέαμα. Μία πομπή ἀπό Δοκίμους, μέ τό πρόσωπο

λιμμένο καί κατεβασμένο πρός τή γῆ, βάδιζε ρυθμικά πίσω άπό ένα ὑποτυπῶδες φέρετρο, πού κρατοῦσαν τέσσερις δόκιμοι μέ ταινίες χάρτινες πού ἔγραφαν ἐπάνω ΑΝΑΛΥΣΗ. Ὁ ἀξιωματικός ρυλακῆς φαντάστηκε, ὅτι κάτι ἔκτακτο συμβαίνει κι ἐθεώρησε αλό νά εἰδοποιήσει τόν Διοικητή, ὁ ὁποῖος κατέβηκε ὁ ἴδιος ν' ἀντιληφθεῖ τήν κατάσταση. Ζήτησε ἀναφορά ἀπό τόν ἀρχηγό τῆς άξης, ὁ ὁποῖος προηγεῖτο τῆς πρωτοφανοῦς ἐκείνης παρέλασης.

– Δαμβάνω τήν τιμήν ν' ἀναφέρω, κ. Διοικητά, εἶπεν ὁ ἀρχη-όςμέ ὕφος περίλυπο καί περίφοβο, ὅτι ἡ τάξη μου κηδεύει τήν νάλυση.

– Ποιάν Ἀνάλυση; ρώτησε ἔκπληκτος.

– Τοῦ κ. Πάλλα, κ. Διοικητά!

Φαντάζεται ὁ καθένας τόν κόπο πού κατέβαλε ὁ Διοικητής ιά νά μή γελάσει.

– Γιά ποιό σκοπό ὅλη αὐτή ἡ τελετή;

– Γιά νά τῆς κάμωμε Ἀνάσταση πάλι ἐπίσημα τήν ἄλλη χρο – ιά.

Δέν ζήτησε τίποτ' ἄλλο ὁ Διοικητής. Τρύπωσε βιαστικά στό ραφεῖο του, γιά νά ξεσπάσει στά γέλια μαζί μέ τούς ἐπιτελεῖς ου, πού τά παράθυρα τήν ἐξέλιξη ὅλης αὐτῆς τῆς θεατρικῆς πα-άστασης. Στό τέλος, ὁ ἀρχηγός ἐξεφώνησε τόν ἐπικήδειο λόγο, γκωμιάζοντας τίς ἀρετές καί τό μεγαλεῖο τῆς "μετάστασης"καί αρακτηρίζοντας τόν καθηγητή σάν "ζωντανή συνείδηση τοῦ Ἀ-είρου"! Ὅταν τό ἔμαθε ὁ Πάλλας, γέλασε καλοπροαίρετα καί εἶ-ε ἁπλά:

– Εἶχα πάντα ἐμπιστοσύνη στήν κρίση τῶν μαθητῶν μου!

Ὁ Πάλλας συνεδύαζε ἕνα ἀνώτερον ἰδεαλισμό μέ μιάν ἀκα – αμάχητη ὁρμή γιά δράση. Μέ θάρρος καί ἐντιμότητα ἀντιμετώ – ιζε ἀντίξοες ἤ παράλογες καταστάσεις, πού ἡ συνείδησή του έ συγχωροῦσε. Ἦταν πάντα εὐθύς στήν ἐκλογή καί ἐπιδίωξη τῶν τόχων του, μέ συνέπεια, ἐπιμονή καί πεῖσμα, χωρίς προηγού – ενο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα εἶναι καί τοῦτο.

Κουβεντιάζοντας κάποτε μέ συναδέλφους στήν αἴθουσα καθη-ητῶν τῆς Σχολῆς Ναυτικῶν Δοκίμων, ἦρθε σειρά γιά τή μεγάλη ιαφορά νοοτροπίας Λατίνων καί Ἑλλήνων στήν Ἀρχαιότητα, ὅ-

ταν ἡ ἱστορική Μοῖρα ἔφερε τούς δύο πολιτισμούς στήν ἀνάγκη νά συμπορευθοῦν ἐπί ἀρκετούς αἰῶνες στό στίβο τῆς Ἱστορίας. Καί ἔλεγα ὅτι τή διαφορά αὐτή δέν τήν διατύπωσε ἴσως κανείς τόσο ὡραῖα ὅσο ὁ Ἰταλός Gino Loria (Τζίνο Λόρια) στό περίφημο τρίτομο βιβλίο του "Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν", ὅπου,μεταξύ ἄλλων, γράφει καί τά ἑξῆς:

"Ἐκεῖνος πού θά ἤθελε νά δώσει ζωγραφιστά μιάν ἰδέα τῆς μεγάλης διαφορᾶς στήν πνευματική ἰδιοσυγκρασία τῶν δύο λαῶν Ἑλλήνων καί Λατίνων, θά μποροῦσε κάλλιστα νά ζωγραφίσει ἀπό τό ἕνα μέρος τόν Μέγαν Ἀλέξανδρο συμπεριλαμβάνοντα σάν συνοδό του, γιά ἐπιστημονικούς σκοπούς, τόν Ἀριστοτέλη,στίς μακρινές ἐκστρατεῖς του, καί ἀπό τό ἄλλο μέρος τόν ἀγροῖκον ἐκεῖνον λεγεωνάριον, πού σκοτώνει τόν Ἀρχιμήδη βυθισμένον τούς κύκλους του".

Ὁ παρακαθήμενος Πάλλας μέ ρώτησε τότε μέ ζωηρή περιέργεια: -Ὑπάρχει λοιπόν τέτοιο βιβλίο καί δέν τό ξαίρομε;Πῶς μποροῦμε νά τό βροῦμε;

-Ὅσο ξαίρω, τοῦ εἶπα, τό βιβλίο ἔχει ἐξαντληθεῖ, τό ἔχω ὅμως στή βιβλιοθήκη μου καί ὁμολογῶ πώς διασκεδάζω κυριολεκτικά, ὅταν διαβάζω τίς συναρπαστικές λεπτομέρειες τῶν ἑκρηκτικῶν ἐξελίξεων καί τῶν ὀβιδιακῶν μεταμορφώσεων τῆς ἐπιστήμης μας διά μέσου τῶν αἰώνων. Τό βιβλίο εἶναι γραμμένο μέ ἀπαράμιλλη μαεστρία, μέ θαυμαστή ἀμεροληψία καί λογοτεχνική χάρη.

- Αὐτό τό βιβλίο ἔπρεπε νά εἶχε μεταφρασθεῖ στά ἑλληνικά καί ὅμως ἀγνοοῦμεν ἐδῶ καί τήν ὕπαρξή του. Ντροπή μας! εἶπεν ἐκεῖνος ζωηρά.

- Πράγματι, εἶπαν καί οἱ ἄλλοι, μεγάλη θά ἦταν ἡ ἀξία του, ἄν τό εἴχαμε μεταφρασμένο καί στή χώρα μας, ὅπου τό κενό εἶναι, στούς ἐκπαιδευτικούς κύκλους, ἀπό χρόνια αἰσθητό.

- Πρέπει νά τό φροντίσω καί μάλιστα ἀμέσως, βεβαίωσε τότε ὁ Πάλλας.

Εἶχε περάσει κάπου ἕνας χρόνος ἀπό τότε, ὅταν ἦρθε μιά μέρα στό γραφεῖο μου ἀπογοητευμένος.

-Ἔψαγα τόν κόσμο, εἶπε, νά βρῶ μεταφραστή τοῦ βιβλίου καί στάθηκε ἀδύνατο.Ὅσοι ξαίρουν Ἰταλικά καί δέν ξαίρουν

μαθηματικά δέν άναλαμβάνουν τέτοιο έργο. Όσοι πάλι ξαίρουν Ἰταλικά καί Μαθηματικά βρίσκουν τό έργο δύσκολο, ἡ μετάφραση θ'άπαιτήσει πολύ χρόνο, πού δέν μποροῦν νά διαθέσουν . Καί ὅμως πρέπει τό έργο νά μεταφρασθεῖ. Εἶναι κάτι άδιανόητο νά μή ἔχωμεν άκόμη ἕνα αὐθεντικό κείμενο Ἱστορία τῆς Μαθηματικῆς Ἐπιστήμης ἐδῶ στό γενέθλιο τόπο της.

Καί πρόσθεσε ἱκετευτικά.

- Κάμε μας τή χάρη ν'άναλάβεις ἐσύ τή μετάφραση. Καταλληλότερο δέ θά βροῦμε. Τό βαστᾶ ἡ καρδιά σου νά στερεῖται ἡ νεολαία μας ἑνός βιβλίου, πού άποτελεῖ συγχρόνως ὕμνο τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος;

Καί συνέχισε σέ χαμηλό, ἐμπιστευτικό τόνο:

- Θά ὠφεληθεῖς μάλιστα άρκετά άπό τήν πώληση, γιατί τό βιβλίο θά γίνει άνάρπαστο άπό φοιτητές, καθηγητές καί ἐπιστήμονες συγγενῶν κλάδων.

Ἐδῶ μέ πίεσε πιά στό φιλότιμο.

- Καλά, Ἀριστείδη, τοῦ εἶπα, μέ συγκίνησε ἡ εἰλικρίνεια καί τό πάθος σου. Συμμερίζομαι τά αἰσθήματά σου. Θά γίνει ἡ μετάφραση, ἀλλά ὄχι, πρός Θεοῦ, γιά νά πάρω χρήματα. Τήν ἐργασία μου θά προσφέρω ἐντελῶς δωρεάν στήν Ε.Μ.Ε.

Τό πρόσωπό του πλημμύρισεν άμέσως άπό κύματα χαρᾶς καί συγκίνησης. Μ'άγγάλιασεν άδελφικά, κυττάζοντάς με κατάματα, σάν νά ἤθελε νά ἤθελε νά πεισθεῖ άκόμη μιά φορά άπό τήν ἔκφραση τῶν ματιῶν μου, γιά τήν εἰλικρίνεια μου κι ἔτρεξε νά μεταφέρει τήν εἴδηση στό Διοικητικό Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας.

Ἔτσι εἶδε τό φῶς τῆς δημοσιότητας σ'ἑλληνική γλῶσσα τό τρίτομο βιβλίο τοῦ Τζίνο Λόρια "Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν", πού ἔτυχε πράγματι ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς άπό τόν ἐκπαιδευτικό καί γενικότερα τόν ἐπιστημονικό κόσμο τῆς χώρας. Εἶναι βέβαιο, ὅτι χωρίς τήν εὐαίσθητη ψυχή τοῦ άείμνηστου Πάλλα καί τό άκοίμητο ἐνδιαφέρον του γιά τήν προαγωγή τῶν μαθηματικῶν σπουδῶν στήν Ἑλλάδα, τό βιβλίο τοῦ Λόρια θά ἦταν άκόμη άγνωστο.

Μέ τό θάνατο τοῦ Ἀριστείδη Πάλλα ἐξέλιπεν ἕνας άπό τούς θερμότερους συντελεστές τῆς άναμορφώσεως καί άναζωπυ-

ρήσεως τῶν μαθηματικῶν σπουδῶν στήν κοιτίδα τῆς ἐπιστήμης τῶν ἀριθμῶν καί τοῦ διαστήματος. Ἕνας ἀκάματος ἐπιστήμονας πού ἐκτίμησε καί ἐκόσμησε μέ τήν δράση καί τό ἀκέραιο ἦθος του, τήν ἐπιστήμη, τήν πατρίδα καί τήν Μαθηματική Ἑταιρεία τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἐπί μισό περίπου αἰῶνα, ἡ γενναῖα καί εὐγενική καρδιά, ὁ ἄγρυπνος νοῦς καί ἀφοσιωμένος ὑπηρέτης.